

תהליך אנאפוליס – לקחים מניהול המשא ומתן

לקחים ליישום

חשאיות – עבודת המטה ותייעוד פגישות המשא ומתן התבצעו במינהלת המשא ומתן בלבד. לא הופצו סיכומים, למעט אלה שהועברו לעיונם של ראש הממשלה אולמרט ושרת החוץ לבני. ראשיהם של צוותי המשא ומתן הורשו להתעדכן בחומרים רק במינהלת המשא ומתן עצמה. לא התקיימו ראיונות לעיתונות ושני הצדדים הקפידו לא לחשוף את תוכן הדיונים. גם לפלסטינים היה אינטרס ברור לשמור על חשאיות, כדי לא לחשוף את עצמם לביקורת מבית ולמנוע את הצורך להתמודד עם חמאס. זאת ועוד, רמת הציפיות הנמוכה של הציבור בשני הצדדים גרמה חוסר עניין במתרחש בשיחות – מה שהקל על שמירת הפרטים בחדרי המשא ומתן וחסך מהנושאים והנותנים את הצורך להתמודד עם לחצים חיצוניים.

מתכונת המשא ומתן – קביעה מראש של מתכונת המשא ומתן על ידי הצדדים הוכחה כחיונית, גם אם לא גובש בסופו של דבר הסדר מוסכם. תרמה לכך המעורבות המפקחת של המתווך, שבמקרה של תהליך אנאפוליס התגלם בדמותה של מזכירת המדינה האמריקאית, ד"ר קונדוליזה רייס. תחילה הוחלט על הנושאים שייכללו בהסכם, ובהתאם לכך גובשו נושאי המשא ומתן והוועדות המקצועיות; מופו כלל הנושאים שהצדדים ביקשו להכיל בהסכם; גובשה מראש תבנית מסמך ההסכם, כך שתמיד ניתן היה לקבוע את סטטוס התהליך, את שלבי ההתקדמות ואת הפערים להשלמתו. דפוס זה סייע רבות לניהול המשא ומתן. כמו כן הוכנה מפת תכנון, שכללה את תקופות התהליך וכן את מפת הקשר בין הסוגיות השונות, את דירוג הנושאים לפי סדר העדיפות של הסכמה עליהם ולפי יעדי הביניים שיסייעו לשמר תנועה והתקדמות בתהליך.

עבודת מטה והכנת פגישות המשא ומתן – מינהלת המשא ומתן הוקמה באיחור, לאחר שהתהליך המדיני כבר הותנע. על כן, מוביליה נאלצו לעסוק בהקמת הגוף החדש, ובכלל זה למיין ולגייס את אנשיו: נבחרו אנשי מקצוע, בעלי רקע וניסיון רב במגעים עם הפלסטינים ובתהליכי קבלת החלטות בממשלה. כן שותפו מנכ"לים ובכירים

ממשרדי הממשלה, שהוצבו בראשות ועדות המשא ומתן המקצועיות. היה עליהם ללמוד את הפרטים והלקחים מסבבי משא ומתן קודמים (רוב החומרים לא נמצאו בארכיון המדינה, אך חלקם נשמרו באגף התכנון בצה"ל, אצל היועצים המשפטיים ובזיכרונם של נושאים ונותנים בעבר); להכין את מתווה המשא ומתן ואת מפת התכנון שלו; להתכונן לפגישות הראשונות ולעסוק במנהלות הדרושות לקיום הפגישות (משרד החוץ סייע בכך רבות).

התקיימו דיוני סטטוס בנוכחות המנכ"לים והבכירים במשרדי הממשלה, שבמהלכם עדכנו שרת החוץ או ראש המינהלת את הנוכחים בדירקטיבה המדינית וביעדי הביניים. במסגרת זו גם נעשה סנכרון בהתקדמות בין הוועדות השונות ונקבעו סדר עדיפויות וקדימויות של הסוגיות והדיונים בהן. לפני פגישות חשובות נערכו סימולציות, שנועדו להכין את הצוותים למפגש עם הפלסטינים ולצייד אותם במענה לנושאים שהם עשויים להעלות.

כל פגישה תועדה על ידי נציגי המינהלת, ובסיומה התקיימה למידה להפקת לקחים ביחס לעמדות שהוצגו במשא ומתן, אופן הצגתן, איתור תחומים בעלי פוטנציאל להסכמה וביורור כיצד נכון להעלות נושא מסוים בפגישה הבאה. במינהלת הוכנת טבלה "נושמת" לכל סוגיות המשא ומתן, שכללה את הרכיבים הבאים:

אינטרסים ישראליים בתחום	עמדות ישראליות במו"מ	אינטרסים פלסטיניים בתחום	עמדות פלסטיניות במו"מ	מרחב הסכמה אפשרי	פערים ויעדים להמשך
-------------------------------	----------------------------	--------------------------------	-----------------------------	------------------------	--------------------------

היעד במשא ומתן היה לאתר את מרחב ההסכמה (ZOPA – zone of possible agreement) ולהרחיבו באמצעות דיוני המשא ומתן.

ריבוי ערוצים – המינהלת, שהייתה כפופה ישירות לראש הממשלה ועבדה בצמוד לשרת החוץ שכינה כראש צוות המשא ומתן הישראלי, ניהלה, ריכזה ותיאמה את עבודת המטה עבור מנהלי המשא ומתן. מעבר לתכלול עבודת משרדי הממשלה והגורמים המקצועיים, עסקה המינהלת בתכנון אסטרטגי, בצוותי חשיבה בנושאים הקשורים למשא ומתן ובכתיבת ניירות המלצה למדיניות בנושאים השונים שעמדו על הפרק. בד בבד, חברי המינהלת עמדו בקשר תדיר עם בני השיח הפלסטינים. בנוסף נוהלו ערוצי צד עם גורמים פלסטיניים בכירים, שנועדו לסייע בביורור הראייה הפלסטינית את ההתקדמות במשא ומתן ולאתר פתרונות יצירתיים לבעיות שלא נפתרו בשולחן הדיונים.

חסמים בניהול המשא ומתן

אסימטריה בין הצדדים – חסם מהותי שליווה את השיחות היה האסימטריה במצב שבו הגיעו הצדדים לשולחן המשא ומתן: ישראל הגיעה מעמדת כוח, כגורם הנמצא בשטח וקובע את תנאי ומרקם החיים הפלסטיניים, תוך התבססות על צבא חזק השולט בשטח ונגיש לכל נקודה בו, כולל בלב האזור הפלסטיני. מנגד, הפלסטינים ראו את עצמם כקורבן והגיעו למשא ומתן מ"שער הזכויות": לאחר שוויתרו בראייתם על הזכויות משנת 1947 ועל 78 אחוזים משטח פלסטין, הם דרשו בתמורה את מימוש הזכויות המלאות בגדה המערבית וברצועת עזה. הנרטיב הפלסטיני, שלדבריהם ממוקד בכבוד (dignity), מדגיש כי הפלסטינים נמצאים תחת כיבוש ישראלי, ולכן אין ביכולתם לממש את זכותם להגדרה עצמית, אדמותיהם נגזלות מדי יום וכל הכרוך בחייהם נתון להחלטות ישראל. במצב של אסימטריה כה עמוקה, קשה מאוד ליצור אמון בין הצדדים הנושאים והנותנים – דבר שהינו חיוני להתקדמות בתהליך.

גישה יישומית מול עיגון זכויות – התכלית של הצד הפלסטיני הייתה עיגון הזכויות הפלסטיניות – זכות ההגדרה העצמית והקשר השורשי העמוק לאדמת פלסטין. לגרסת הפלסטינים, אלו הן זכויות טבעיות. עוד הם הדגישו, כי בכינוס המועצה הלאומית הפלסטינית ה-19 באלג'יר ב-1988 הפלסטינים ויתרו על שטחי פלסטין המקוריים והסתפקו במימוש זכויותיהם המלאות בשטחים שנכבשו על ידי ישראל במלחמת יוני 1967 (22 אחוזים משטחי פלסטין). אחת הסיבות לכך שהפלסטינים פנו לערוץ הבינלאומי הייתה הרצון לעגן את זכויותיהם ולגייס הכרה בינלאומית בהן באמצעות החלטה של האו"ם המכירה במדינה פלסטינית. למעשה, הם העדיפו דרך פעולה זאת על פני משא ומתן דו-צדדי עם ישראל. מנגד, ישראל ביקשה לגבש הסכם שיהיה בר יישום, תוך התאמת הדרישות ליכולת ליישמן בשטח.

גישת "הכול או לא כלום" – בשיחות רבות בין ראשי צוותי המשא ומתן הדגיש אודי דקל בפני צא"ב עריקאת כי הסכמה של הפלסטינים למתווה ראש הממשלה אולמרט תממש עבורם כ-97 אחוזים משאיפותיהם, וכי הצעת אולמרט מאפשרת לעבאס לומר לעמו כי מימוש ההסכם הוא שווה ערך למימוש מאה אחוזים מהזכויות של 4 ביוני 1967. זאת ועוד, היענות חיובית להצעת אולמרט תשפר את מצבם של הפלסטינים אלפי מונים לעומת מצבם הנוכחי. תשובתו של עריקאת הייתה "הכול או לא כלום". לדבריו, אם הפלסטינים אינם מקבלים את כל דרישותיהם בנושאי טריטוריה, ירושלים, ריבונות ופליטים, הם מעדיפים להמשיך ולהתבוסס במצב הנוכחי.

"דבר אינו מוסכם עד שהכול מוסכם" – נוסחה זו נקבעה כדי לאפשר לצדדים להציג התגמשות בחדר המשא ומתן ולנסות לאתר את מרחבי ההסכמה ולהתנתק מהזיקות בין נושאי המשא ומתן השונים. אין משמעות הדבר כי העמדה שהוצגה מהווה הסכמה ונמסרה לזכות הצד השני. כמו כן, לאור הזיקות העמוקות בין נושאי המשא ומתן, לא ניתן להגיע להסכמה בתחום אחד ללא הסכמה בתחום אחר. כך, למשל, לא ניתן לסכם את התחום הטריטוריאלי לפני הסכמה בסוגיית ירושלים וסיכום ההסדרים הביטחוניים. הכלל שנקבע היה שגם אם הוצגה גמישות, למשל בתחום הטריטוריאלי, היא לא תהיה בתוקף אם לא יתקבל לה מענה ביטחוני מתאים.

במהלך המשא ומתן הטריטוריאלי נבחנה עמדת הפלסטינים לגבי חילופי שטחים מיושבים – גושי התיישבות מול העברת כפרים ערביים שבשטח ישראל, על אדמותיהם, לתחומי המדינה הפלסטינית שתקום. הצד הפלסטיני התנגד לרעיון, אך בדיון היפותטי על החלק הישראלי של בית צפאפא בתקופה שלפני 1967, התנגדותו הייתה נחרצת פחות. בכל מקרה, אין להבין מכך שישראל הציעה רשמית במתווה אנאפוליס חילופי שטחים מיושבים.

היעד: הסכם בכל סוגיות הסדר הקבע – היה זה יעד שאפתני ביותר ואף יומרני, לאור הפערים הגדולים בעמדות הצדדים, בעיקר בנושאי הפליטים וירושלים. שני הצדדים התנגדו להסדר חלקי בסוגיות הטריטוריאלי ו הביטחוניות אותו הציעה מזכירת המדינה של ארצות הברית ד"ר קונדוליזה רייס. רייס גרסה כי סיכום שתי הסוגיות יאפשר הקמת מדינה פלסטינית עוד לפני סיכום שאר הסוגיות וכי הישג כזה יהווה מנוף ומאיץ להתקדמות בשאר נושאי המשא ומתן.

ישראל התנגדה להצעת מזכירת המדינה משום שהדבר לא היה משאיר בידיה "נכסים" ל"תן וקח" בהמשך, והיא עלולה להיאלץ לקבל את דרישות הפלסטינים בנושאי ירושלים ו/או הפליטים. כמו כן, ישראל דרשה הסכמה בדבר סופיות התביעות,

מתוך חשש שייוותרו נושאי מחלוקת ופערים שלא יאפשרו לפתור את כל הסוגיות וכן כדי למנוע עילה פלסטינית לא־יישום התחייבויות ולאלימות וטרור.

הפלסטינים התנגדו עקרונית לכל הסדר שיש בו זמניות, או להסכמות שאינן סופיות, מחשש כי "כל זמני יהפוך לקבוע". הצטרפה לכך עמדתם שהם אינם יכולים לחתום על הסכם ללא ציון "זכות השיבה" של הפליטים הפלסטינים וללא ציון ריבונותם בבירת המדינה הפלסטינית בירושלים הערבית.

1967 מול 1948: מאה אחוזים מזכויות 1967 מול זכויות הפליטים – עמדת

הפלסטינים הדגישה את הוויתור הגדול שלהם על כל פלסטין ההיסטורית ואת הסתפקותם בגדה המערבית וברצועת עזה בלבד. על רקע זה, הם לא היו מוכנים לויתור טריטוריאלי נוסף, ותבעו באופן חד־משמעי כי חישוב שטחה של המדינה הפלסטינית יתבסס על הקו של 4 ביוני 1967.

העמדה הפלסטינית, שהוצגה על ידי מחמוד עבאס, הבליטה את ההסתפקות בהשבת זכויות 1967 ואת הוויתור על השטחים שנקבעו בהחלטת עצרת האו"ם 181 מ־1947. הייתה זו למעשה הצגה חלקית בלבד נוכח התביעה המקבילה של הפלסטינים ל"זכות השיבה" של פליטי 1948 לתחומי מדינת ישראל. זאת ועוד, דרישה זו לוותה בדרישות אחרות הקשורות לבעיית פליטי 1948, ובהן התביעה לאחריות בלעדית של ישראל לבעיית הפליטים; הדרישה למימוש "השיבה", לפחות בסדר גודל של 80,000 פליטים ובני משפחותיהם; והדרישה לפיצויים ולהשבת הרכוש שנגזל מהפליטים. קונדוליזה רייס מספרת בספר זיכרונותיה כי ההסבר שנתן עבאס לכך שלא השיב בחיוב להצעת אולמרט היה: "איני יכול לומר לארבעה מיליון פלסטינים כי רק 5,000 מהם יוכלו לשוב לביתם" (ממלחמת 1948) (Rice, 2011b).¹³

13 "למחרת הלכתי לראות את אבו מאזן וביקשתי לראותו בחדר האוכל הקטן שבסמוך למשרדו. שרטטתי את פרטי הצעתו של אולמרט והסברתי לו כיצד ראש הממשלה רוצה להמשיך. עבאס החל במשא ומתן באופן מידי: 'אני לא יכול לומר לארבעה מיליון פלסטינים שרק חמשת אלפים מהם יכולים לשוב הביתה', אמר ... דיברתי עם הנשיא ושאלתי אותו אם הוא יהיה מוכן לארח את אולמרט ועבאס פעם אחרונה. מה אם אצליח לגרום לשניהם לקבל את מתווה ההצעה? ידענו שהסיכוי לכך קלוש. אולמרט הודיע באותו הקיץ כי הוא יפרוש מראשות הממשלה. בחירות בישראל תוכננו למחצית הראשונה של השנה הבאה. הוא היה 'ברווז צולע', וכך גם הנשיא ... היה לנו סיכוי אחרון. בנובמבר ובדצמבר שני המנהיגים הגיעו בנפרד כדי להיפרד. הנשיא לקח את עבאס לחדר הסגלגל והפציר בו לשקול מחדש. הפלסטיני עמד איתן, והרעיון מת" (Rice, 2011a).

חסמים

- גישה יישומית מול עיגון זכויות (טבעיות, היסטוריות, חוקיות).
- גישה פלסטינית "הכול או לא כלום".
- נוסחה בעייתית – "דבר אינו מוסכם עד שהכול מוסכם".
- נכשלה פרדיגמת משא ומתן להסדר קבע כולל – הגעה להסכם על כל סוגיות הסדר הקבע וסוכיות התביעות.
- 67' מול 48' (100% מזכויות 67' מול פתרון בעיית פליטי 48').
- משולש שאינו מתכנס: ביטחון-טריטוריה-ריבונות.
- סוגיית עזה – יישום מותנה בשליטת הרש"פ ברצועה.
- חוסר נכונות לדון בטיפול בחמאס.
- אסימטריה עמוקה בין הצדדים גורמת לאי-אמון ולפערים שאינם ניתנים לגישור.
- מלחמת נרטיבים – זהות לאומית, קורבנות, זכויות.
- הקיפאון המדיני – מרחב נוחות לשמי הצדדים.
- המשך בנייה בהתנחלויות.

סוגיית עזה – לאור העובדה שהרשות הפלסטינית אינה שולטת ברצועת עזה (אלא חמאס), סוכם כי שאלת עתידה של הרצועה תידון אמנם במסגרת ההסכם הכולל, אך היישום יהיה מותנה ביכולתה של הרשות לשלוט בה וליישם את ההסכם באזור זה.

כאשר הנושאים ונותנים הפלסטינים נדרשו לסוגיה, חזר צא'ב עריקאת והדגיש כי אם יושג הסכם הוגן, הוא יובא למשאל עם גם ברצועת עזה, ואז יצביעו הנשאלים בעד ההסכם וחמאס יפסיק להיות רלוונטי, כי העם הפלסטיני יבחר בדרך השלום. כאשר נציגי ישראל שאלו מה תהיה עמדת הרשות הפלסטינית במצב שבו תושבי הרצועה לא יצביעו, או שחמאס יסרב לקבל את ההסכם, לא ניתנה כל תשובה.

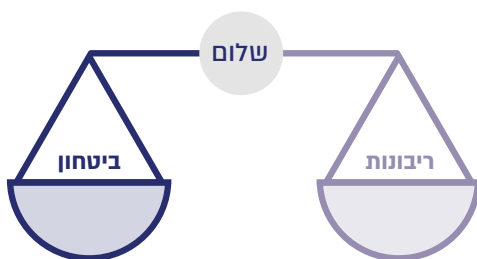
בשלהי המשא ומתן נאלצה ישראל לצאת למבצע "עופרת יצוקה" נגד חמאס ברצועת עזה. במקביל הועבר מסר לישראל מצד גורמים בכירים ביותר ברשות הפלסטינית, לפיו זה הזמן למוטט את שלטון חמאס ברצועה. כאשר אותם גורמים נשאלו אם הרשות הפלסטינית מוכנה לקחת על עצמה את השליטה ברצועת עזה, הם השיבו כי אין לה היכולת לעשות זאת וכי אינה יכולה להשתלט מחדש עליה בחסות "הכידונים של צה"ל".

פתרון שתי המדינות: קלף בידי הפלסטינים? – ראש הממשלה אולמרט ושרת החוץ לבני הניעו את המשא ומתן על בסיס הערכה שפתרון של שתי מדינות חיוני לישראל כדי להבטיח את המשך קיומה כמדינה דמוקרטית ויהודית, ומחשש לאובדן

הרוב הדמוגרפי היהודי ממערב לירדן. בנוסף, הם הביעו דאגה מהקולות שקראו לפתרון של מדינה אחת ומכך שהולכת ומתרחקת האפשרות לממש את פתרון שתי המדינות. לעומתם, הצד הפלסטיני, בעיקר אבו עלא', טען בהזדמנויות שונות כי הפלסטינים מעדיפים פתרון של מדינה אחת (לא דו־לאומית, שכן אינם מכירים בלאום היהודי), וכי ההסכמה שלהם לפתרון של שתי מדינות הוא התפשרות מבחינתם. כן הפגינו אנשי הצוות הפלסטיני למשא ומתן את תחושתם שהזמן פועל לטובתם וכי "השעון הדמוגרפי" מתקתק בקצב מואץ.

ריבונות פלסטינית מלאה או חלקית? – ממשלת ישראל בראשות אולמרט הסכימה להכיר במדינה פלסטינית עצמאית ויציבה, הנמצאת ביחסי שלום עם מדינת ישראל ומתפקדת באחריות. עם זאת, ישראל דרשה, בעיקר משיקולים ביטחוניים והתיישבותיים, הגבלות על הריבונות הפלסטינית במגוון תחומים, ביניהם נוכחות לאורך זמן של כוחות צה"ל בבקעת הירדן, גם לאחר שתהיה בתחומי המדינה הפלסטינית; מרחב אווירי ואלקטרו־מגנטי אחוד בשליטה גוברת של ישראל; בידוק ביטחוני ישראלי במעברי הגבול החיצוניים של המדינה הפלסטינית; תנועה חופשית למתיישבים בגדה המערבית לתחומי ישראל, ועוד. הגבלות אלו זכו לכינוי "מדינה מינוס".

הצד הפלסטיני דרש ריבונות מלאה ביבשה, באוויר ובים, ולא היה מוכן להתפשר בנושא זה. הוא הכיר אמנם בצורכי הביטחון של ישראל והיה מוכן להגבלות על כוחות הביטחון הפלסטיניים (ללא צבא וללא בריתות חיצוניות) ולהתחייב למנוע טרור ואיום צבאי כלפי ישראל. עם זאת, הנושאים ונותנים מהצד הפלסטיני לא היו מוכנים להותיר בידי ישראל שליטה כלשהי בתחומי הריבונות הפלסטינית.

ערוצי משא ומתן לא רשמי ובלתי מתואמים – במקביל לערוצי המשא ומתן הרשמיים, התקיימו ערוצים לא רשמיים של גורמים המאמינים בשלום שזכו בציניות לכינוי "תעשיית השלום". מדובר באותם גורמים שניהלו, השתתפו או יעצו בעבר בערוצי המשא ומתן הרשמיים, המשיכו לקיים ערוצי הידברות בלתי פורמליים והשתתפו במסגרות 2 Track.

ערוצים לא רשמיים הם בעלי חשיבות רבה בתקופות של "בצורת מדינית", כאשר לא מתנהל משא ומתן רשמי, וזאת לצורך בניית תשתית ידע לקראת חידוש המשא ומתן הרשמי; למיפוי תחומי ההסכמה, לצד הבנת עומק הפערים; למציאת פתרונות יצירתיים לבעיות סבוכות; לשימור התקווה כי ניתן להגיע להסכם בעתיד. הבעיה הייתה שבצד הפלסטיני השתתפו אותם אישים הן בערוץ הרשמי והן בערוצים הלא רשמיים, דבר שגרם להתרשמות הפלסטינית כי מרחב הוויתורים של ישראל גדול מכפי שהוצג במשא ומתן הרשמי. זאת, בהתבסס על כך שבערוצים הלא רשמיים הוצגה גמישות ישראלית רבה יותר.

בשלב מסוים הגיעה מינהלת המשא ומתן למסקנה כי יש לתאם את גם את הפעילות בערוצים הלא רשמיים, והגורמים הישראליים הלא רשמיים התבקשו אז לא לדון בנושאים שבהם הסתמנה הסכמה בערוץ הרשמי. במקביל, הם התבקשו לבחון את מרחב הגמישות הפלסטיני לגבי סוגיות שהיה בהן קושי להגיע להסכמה במשא ומתן הרשמי.

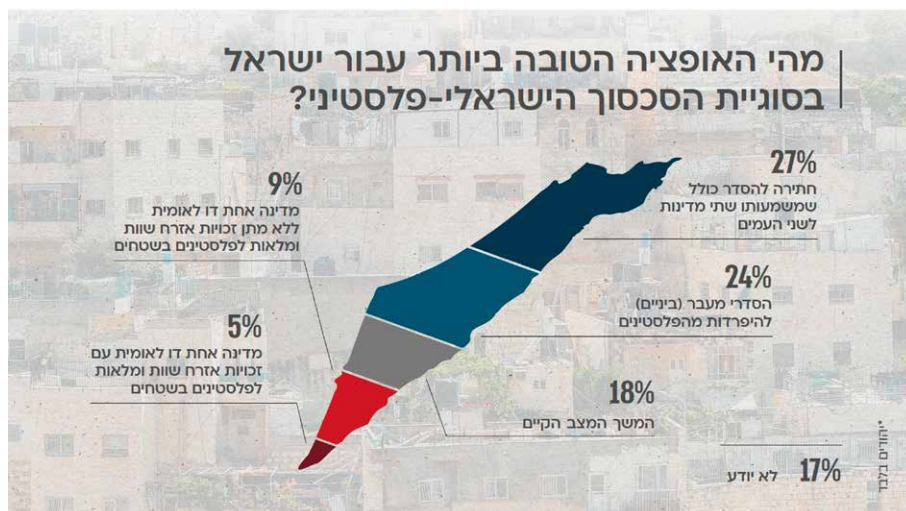
בד בבד, הגורמים הישראליים הרשמיים קיימו ערוצי דו־שיח חשאיים עם בכירים פלסטיניים שלא השתתפו במשא ומתן. מטרתם של ערוצים אלה הייתה ללמוד על הלכי הרוח בצד הפלסטיני, למפות את מרחבי הגמישות הפלסטיניים ולאתר "כלים" אפשריים לפריצת דרך.

מחסום חבילת סוגיות הליבה – מעבר לקושי להגיע לעמק השווה בכל אחת מהסוגיות, האפיל על המשא ומתן מכשול שנבע מעצם ההתייחסות לסוגיות כמקשה אחת שיש לפצחה במקביל. בכל פעם שסבב משא ומתן הגיע לישורת האחרונה לקראת הסכם סופי, שכלל דיון בסוגיות הליבה כחבילה אחת תוך חילופיות ביניהן, הפלסטינים בחרו לסגת משולחן המשא ומתן, בין בדחיית ההצעה ובין בחוסר התייחסות אליה, מבלי להציג הצעה נגדית. כך, מחמוד עבאס בחר לא לומר כן ולא לומר לא להצעת ראש הממשלה אולמרט בשלהי 2008 (Rice, 2011b), כפי שנהג יאסר ערפאת לפניו בפסגת קמפ דייוויד בשנת 2000 מול ראש הממשלה אהוד ברק, ובהמשך כשדחה את הפרמטרים להסדר קבע שהתווה נשיא ארצות הברית קלינטון. עבאס גם דחה את הרעיון של השלב השני של "מפת הדרכים" – הקמת מדינה פלסטינית עצמאית בגבולות זמניים – ולא הסכים להתייחס להצעתו של מזכיר המדינה ג'ון קרי בראשית 2014 לעקרונות מסגרת להסדר קבע (Friedman, 2014). במקום זאת פנה עבאס למאבק בישראל בזירה הבינלאומית, שם יש לו מעמד חזק יותר והוא אינו נדרש לקבל החלטות קשות ולהתמודד עם ביקורת מבית והאשמות בבגידה. תופעה חוזרת זו מעידה שהפלסטינים אינם מוכנים לכל גמישות בפרמטרים שקבעו לעצמם וכי אין ביכולת מנהיגיהם לקבל החלטות שאינן עומדות בציפיות הציבור הפלסטיני. נראה שגם המנהיגות הישראלית הנוכחית מתקשה לקבל החלטות שיהיו כרוכות בווייתורים

כואבים, באחריות היסטורית ובלקיחת סיכונים ביטחוניים, וזאת גם נוכח שיקולי בחירות.

פרדוקס דעת הקהל – קרוב לשבעים אחוזים מהציבור בישראל עדיין שואפים להיפרדות מדינית, דמוגרפית וגיאוגרפית מהפלסטינים, ובין 55 לשישים אחוזים מהנשאלים בסקרי דעת קהל בישראל רואים ברעיון שתי המדינות לשני העמים פתרון צודק (ישראלי, 2020). יחד עם זאת, אחוז דומה של הציבור הישראלי אינו מאמין שניתן להגיע לפתרון הסכסוך ולהסדר קבע.

ניתן לשרטט תמונת ראי דומה בצד הפלסטיני: ב־2015, 56 אחוזים מהפלסטינים תושבי הגדה המערבית תמכו בפתרון של שתי מדינות לשני העמים, אך ב־2020 צנחה התמיכה לפחות מעשרה אחוזים (Pollock, 2020). המסקנה היא כי בשני הצדדים התחזקו האדישות וחוסר האמון של הציבור ביכולת להגיע להסדר קבע. כתוצאה מכך, ההנהגות לא דורבנו להשקיע מאמצים כדי לצאת מהקיפאון המדיני והתאפשר להן להתחמק מהחלטות קשות החיוניות להעלאת התהליך המדיני על מסלול חיובי. בצד הפלסטיני אף מתפתחת תפיסה, שמובלת בעיקר על ידי צעירים משכילים, לפיה יש לזנוח את פתרון שתי המדינות, להתאזר בסבלנות ולתת לזמן ולדמוגרפיה לעשות את שלהם, תוך חתירה להיווצרות מדינה אחת, שבהמשך הדרך תהיה "מדינת כל אזרחיה", עם זכויות אזרחיות מלאות לאוכלוסייה הפלסטינית והיהודית כאחת.

מתוך סקר מדד הביטחון הלאומי נובמבר 2020